

Кандыдат

Памёр наш Адам Антонавiч Падробка. Сьшоў на вечны спачын неспадзявана, не паспеўшы папярэдзiць аб сваiх намерах нi жонку, нi пляменнiкаў, нi – што самае балючае – нас, сваiх супрацоўнiкаў. Вечных, вядома, няма, аднак сыходзячы са сцэны жыцця (асаблiва, калi тая сцэна нера-зрыўна звязана з палiтычнай трыбунай), недас-таткова заплюшчыць вочы, легчы ў дамавіну ды спусцiць дух. Трэба падумаць i пра тых, каму ў гарачы час выбарчай кампанii не пашчэнсцiла даць драла. А не пашчэнсцiла нам.

I вось сядзiм у маленькiм пакойчыку, курым у шчырай задумёнасцi i глыбокiмi ўздыхамi адганяем ад сябе i чорны сум, i бэжавы цыгарэтны дым. З афiшаў, аддрукаваных загадзя, спаглядаюць на нас пранiзлiвыя вочы Адама Антонавiча, а ягонья вусны, заўжды гаваркiя, цяжарныя абяцаннямi i пахваламi, сённа маўчыць, як той банальны прыдарожны камень. I здаецца – няпраўда ўсё. Не на той свет аддалiўся Адам Антонавiч, а звычайна – пайшоў у кiёск за газетамi, за цыгарэтамi, i неўзабаве на каменным паркеце пачуюцца знаёмыя крокi, адчыняцца дзверы ды ўсё вернецца на старую каляiну.

А можа, як добры i чуллiвы бацька падчас нядзельнай гульнi ў лесе, пажартаваў з нас, прыхваўся мiж тоўстых соснаў i сочыць адтуль за нашымi крокамi, правярае нашу кемлiвасць i спрыт?

Маўчаць, аднак, паркеты, не адчыняюцца дзверы, а замест Адама Антонавіча метафізічнымі шчылінамі скрозь сцены і скрозь падлогу прасочваецца непазбежная рэальнасць.

– Прыгожы быў мужчына, – пацягнула носам Алёна і выцерла заплаканыя вочы, каб нам, заскарузлым у панцыры ўяўнай мужчынскай абьякавасці, паказаць свой жаноцкі, звычаямі і законамі несапсуты боль. Нам і без бабскага стогну дастаткова балюча, а ўжо пачуўшы сакраментальнае “быў”, якому няма ніякай альтэрнатывы, якое немагчыма адмяніць ні сеймавай, ні ўрадавай пастановай, той-сёй, адкінуўшы ўбок правілы добрага тону і няпісаныя мужчынскія законы, горка заплакаў.

– І за каго галасаваць цяперака? – у фальцэтах стогнаў і енкаў бас Віктара Раманавіча прагучаў быццам грубая прафанацыя.

У першы момант я нават падумаў, што трэба супрацьставіцца гэтаму грубіянству, шукаў ужо адпаведныя словы, калі раптам мне прыйшло на думку і іншае: смерць ёсць смерць, хай сабе і належыцца ёй пашана, а ўсё-такі жывым трэба жыць ды заплямбоўваць такія, як хаця б пасля Антонавіча, дзіры.

– Мы заўжды за Адама, – перамагаючы пахліпванне, звяўся Яська Румянюк.

Яська не быў скамплікаваны чалавек. Наогул ён маўчаў, а калі ўжо і даводзілася яму ўзяць слова, паўтараў тое, пра што ўсе добра ведалі.

Прычыны, па якіх мы дапускалі Яську ў кампанію, былі дзве. Па-першае, ён нікому не перашкаджаў. Як пасадзілі яго ў маладосці за сталом старшыні прафсаюза, так і прыліп там па сённяшні дзень. Па-другое, добра танчыў ды як ніхто ў свеце прыкідваўся пеўнем. Сёння, аднак, наш час поўніцца жалем. У ходзе сустрэчы не прадугледжваюцца

ні танцы, ні хіхіканне, ні кукарэканне. Прабач, Яська, табе застаецца адно: забіцца ў кут ды маўчаць нібы тая – з поўнай павагай – Антонавіча магіла.

– На маю думку, – Пятро Уладзіміравіч падняўся з крэсла, дастаў з кішэні дробнымі макам запоўнены аркуш, з другое кішэні выцягнуў акуллары, пасадзіў іх на нос і вярнуўся да першага слова. – На маю думку, пара было б кінуць на глыбокую ваду, – ён павёў вачыма па аўдыторыі, – адсутнага тут Ігара Рыгоравіча. Малады ён, здольны. А, як ведаецца, сярэдняга ўзросту ў нашых шарэнгах балюча павялічваецца. Ігар Рыгоравіч...

– А каму ён вядомы, гэты твой Ігар, – выскачыў з месца Раманавіч. – Мне, табе і, пэўна, Алёне. А можа найперш – Алёне, – удакладніў.

Назваць гэтае выступленне дыпламатычным было б крыўдай для дыпламатыі. У малым мястэчку ўсе пра іншых ведаюць якраз тое, чаго ведаць не трэба, аднак не ўсе гэтымі ведамі карыстаюцца пры кожнай нагодзе. Праўда, паўтараюць сёе-тое цішком, з вуха на вуха, але ніколі ж публічна. Не, з такімі штучкамі нават Яська Румянюк не выскаквае.

– Які прыгожы мужчына быў, – загаласіла Алёна. Цяпер яе плач не быў ужо такім шчырым, бескарыслівым, выкліканым патрэбай душы. Ёй хацелася зняць з сябе непатрэбную ўвагу ды накіраваць яе на агульнавядомую асобу. – Быў і няма.

– Няма і не будзе, – рашучым тонам закончыў хаўтуры Раманавіч. – А цяпер трэба шукаць кандыдатаў. І калі так, тады ў распараджэнне шанойных калег стаўлю сваю сціплую асобу. Магу прыняць на сваю спіну першы ўдар ды адкрыць сваім прозвішчам наш партыйны спісак.

Шанойныя калегі павялі наўкола крышку разгубленымі позіркамі. Была ж нагода хвіліну раней пазнаёміцца з дыпламатычнымі здольнасцямі Вікта-

ра Раманавіча і, праўду сказаўшы, ацэнка атрымалася не надта высокай. Аказваецца, дзесяцігоддзімі сябруеш з чалавекам, ды так і не здагадаешся, што сядзіць у ягоных вантробах. Хто і калі падумаў, што Віктару мроіцца ўзняцца на вяршыні нашай мясцовай палітыкі? Пэўна ж, ніхто! А сітуацыя – нязручная, каб не сказаць – зусім дурная. Падняцца і запырэчыць? Так звычайна, парваўшы ўсе ранейшыя сувязі, сказаць: не, Віктар! Хто як хто, а ты вось – не!

Адам Антонавіч зірыць на нас з партрэтаў і ўсміхаецца іранічна: хі-хі-ха, шукайце, шукайце лепшых за мяне...

Проста сказаць – шукайце, а злётаўшы туды і назад у доўгія шарэнгі прозвішчаў, пералістаўшы ўсе спіскі, аказваецца, няма там сапраўдных кандыдатаў.

І тады голас узяў Асіп Паўлавіч. Той Асіп, якому не раз даводзілася выпаўняць няўдзячную функцыю апошняга апірышча, апошняй надзеі. Асіп, якога апаненты называлі хамелеонам, а мы хвалілі за гнуткі хрыбет, свежы погляд і адкрытую думку.

– Шаноўныя калегі. У нашым палажэнні ўсё такі найлепшы кандыдат – Адам Антонавіч. Я ведаю, што хочаце сказаць, – ён рашучым жэстам у зародку пагасіў нашае здзіўленне. – Хочаце сказаць: Адама ж няма. А вось я скажу вам так: ёсць наш Адам. Бо хто ён, Адам Антонавіч? Антонавіч – легенда нашай зямлі. Несмяротны яе міф. Так, так, дарагія сябры. Не-смя-рот-ны! Бо міфы і легенды не паміраюць так сабе, раптоўна, адразу. Хай сабе і адышло ў нябыт вядомае, дарагое нам цела. Няхай. Пярэчыць дарма. Аднак, аказваецца, побач з целам ёсць таксама і душа. Доўга ішлі мы да гэтай праўды, але ж дайшлі. І можам зараз сказаць адкрыта: душа ёсць. І несмяротная душа Адама Антонавіча таксама

з намі. Тут і зараз.

Пры гэтых словах той-сёй аглянуўся крадком, быццам шукаючы нейкі доказ іншаземнаму існаванню чалавечай матэрыі. Аднак у непарушанай і сумнай прасторы гучаў адно голас Асіпа Паўлавіча:

– Суродзічы дарагія! Адам Антонавіч – наша надзея. Мая, твая, усіх нас спадзеў на лепшую будучыню. І трэба быць бяздушным, халодным прахвостам, каб адабраць у нашых людзей апошняе, што ў іх засталася, менавіта – надзею. Я, дарагія сябры, моцна здзіўляюся, што некаторыя з нас спрабуюць скарыстаць асобу Адама Антонавіча для сваіх прыватных мэтаў. Вылузацца ўверх, вышпаць наперад на ягонай, уяўна мёртвай спіне.

Асіп Паўлавіч не чытаў з лістка, ён – звычайна прамаўляў. Засунуўшы левую руку ў кішэню, правую заціскаў у кулак і час ад часу гэтым кулаком забіваў у зялёнае сукно якае важнае слова, важкі сказ. Падабалася нам такая элігантная свабода амерыканскага менеджэра, скрыжаваная з самаўпэўненасцю савецкага камісара. З кожным словам, з кожным ударам кулака расшыралася і паглыблялася прорва паміж Адамам Антонавічам і тымі кандыдатамі, якіх у сваёй наўнасці бачылі мы на перадавых пазіцыях спіскаў. Яшчэ слова, яшчэ сказ, яшчэ ўдар кулака ў зялёнае сукно і ў полі бою застаўся адзін кандыдат – Адам Антонавіч Падробка.

На выбарах Адам Антонавіч перамог. Галасоў – асабліва ў правінцыі – набраў столькі, што хапіла іх, каб засекчыся ў сеймавыя дэпутаты і Асіпу Паўлавічу, і Пятру Уладзіміравічу, і мне.

Па суботах, адвяхоркамі, калі сціхае сеймавая калатнеча, калі палітычны гоман аддае перавагу звычайным чалавечым роздумам, падымаем за

здараўе Адама Антонавіча чарку каньяку. Другую выпіваем за саміх сябе, а трэцюю – за ўсе міфы і легенды, без якіх народы знікаюць у чорнай прорве гісторыі.

КАМУНІКАТ.ORG